

הארט השבת

אמרים פנינים וסיפורים על פרשת השבוע

פרשת ויצא

תשפ"ד

גילויין 189

א לעבטיגער שבת

מאת הרב יהודה צבי שפירא רב המוסדות

עשר בשביל שתתעשר

מעשרות וצדקה גילוי האמונה

בליקוטי הלכות (פיקדון ודי' שומרים ג יד): מרבה להרחיב בדברים עמוקים על ענין האמונה בתוך חלל הפני - בראשית הבריאה, ומקשר זאת לפרשייתנו - גם על ענין הבטחה של יעקב אבינו במעשרות.

וכה הם תורף דבריו: אבות העולם יקרו גיעתם ועבודתם היה רק בשביל לגלות האמונה הקדושה בעולם. כי אז הי' קודם מתן תורה הייתה הקדושה נעלמת מאוד והיה כל העולם אז בבחינת חלל הפנוי, והם בחוץ אמונתם ועבודתם גילו ופרסמו שגם בחלל הפנוי גם שם נמצא השי"ת והמשיכו אמונה בעולם.

וזהו "ויפגע במקום" - אין פגיעה אלא תפילה, היינו שהמשיך את האמונה. וזה המקום היה מקום הבית המקדש מקום קודש קדשים נקודת האבן שתייה כשרז"ל, רק שאז הייתה עדיין הקדושה נעלמת ולא הי' שום אדם יודע ממנה כ"א יעקב ע"י חוץ אמונתו נתגלה לו סוד נקודה זו שהוא נקודת האבן שתייה הנעלמת במקום - שהוא נקודת האמונה, שע"י זוכים להאמין ולידע שגם שם בבחינת חלל הפנוי נעלם השי"ת.

ויעקב אבינו ראה ששם אי אפשר לעמוד בשום שכל כ"א באמונה כי שם צריכים רק בחינת שינה - הסתלקות המוח וסומכים רק על אמונה לבד. וזהו "וילך שם כי בא השמש", שמש הוא השכל - שראה ששם נסתלק השכל וא"א להבין בשכל בשום אופן כ"א באמונה לבד שהוא בחינת לילה בחינת שינה הסתלקות המוחין.

וזהו "ויקח מאבני המקום וישם מראשותיו", היינו שלקח כל הקושיות הבאים מחלל הפנוי שהם בחינת אבני נגף והכניס כולם לתוך אמונה כדי לבטלם שם ע"י אמונה. וע"כ כשהק"ץ יעקב משנתו: נדר נדרו, ויעקר גמר נדרו היה "ויכל אשר נתן לי עשר אעשרנו לך", שנדר ליתן צדקה ומעשר, שהוא מצוה הנעשה בממונו, וכמובא שם בהרחבה - שעיקר תיקון האמונה הוא ע"י הממון שנותנים בשביל השי"ת.

אמרו עליהם על חסידי ברסלב מהעיר טרהוויץ שבאוקראינה שהיו מפרישים כל כך הרבה לצדקה, עד שאמרו עליהם שאין מחלקים מעשר מממונם, אלא משאירים מעשר לעצמם ומחלקים שאר ממונם לצדקה. נהדר גם אנו במצווה זו ונרוויח רבות. נלך בדרכיו של יעקב אבינו בפרשתנו: "ויכל אשר נתן לי עשר אעשרנו לך" - ככלי לקבלת השפע והברכה.

שירת הפרשה

"וְכַל אֲשֶׁר תִּתֶּן לִי עֶשֶׂר אֶעֱשְׂרֶנּוּ לְךָ"
וְהִרְקִיתִי לְכֶם בְּרָכָה עַד בְּלִי דַי הַתְּנוּב מִבְּטִיחָךְ.
זְכוּר נִזְכָּר שֶׁהַמַּעֲשָׂוֹת מַעֲשִׂירִים הֵמָּה
בְּרָכָה וְהַגְּלָחָה מְכַנְּסִים בְּפָרְנֶסָה.
נְתִינַת הַמַּעֲשָׂוֹת הֵם בְּעָצֶם עֲבוּרָךְ.
הַקְבִּי"ה כְּבָכֹל שֶׁתִּפֶּן בְּדִיחָךְ.
מִמְשִׁיכִים בְּהִנְהִיגָה זו אֶת הַאֲמוּנָה הַתַּמָּה
שֶׁפֶּע שְׁמִים לְמַהְדָּרִים בְּמַעֲשָׂוֹת פְּהֻלָּה.

מעשה באדם אחד עשיר - מספרים לנו בעלי התוספות במסכת תענית (ט). - שהייתה לו שדה שעשתה אלף כור, והיה אותו עשיר נוטל מאה כורין למעשר, ומפריש כל שנה ושנה, וכן עשה כל ימיו.

בסוף ימיו קרא לבנו ואמר לו: 'בני! דע לך ששדה זו שאני מוריש לך עושה בכל שנה ושנה אלף כורין; היזהר שתפריש מאה כורין כאשר עשית'. מת אותו האיש ועמד הבן במקומו, ועשתה השדה אלף כורין כאשר הייתה עושה בחיי האב, והפריש ממנה הבן מאה כורין.

בשנה שניה נסתכל וראה הבן שמעשרותיו עולים לו להון תועפות, והחליט שלא להפריש יותר. לשנה האחרת נתמעטה השדה ולא עשתה כי אם מאה כורין. נצטער על כך, ושמעו קרוביו שכך מיעט ולא הפריש מעשר; באו כולם אצלו מלובשים לבנים ושמוחים. אמר להם: 'כמדומה לי שאתם שמחים בקלקלתי'. אמרו לו: 'וכי נצטער עליך כי גרמת לך כל הרעה הזאת, ומפני מה לא הפערת מעשר כראוי היטב. בוא וראה כי מתחילה כשבאה השדה לידך היית בעל-הבית, והקב"ה כהן - שהיה מפריש המעשר חלקו ליתן לעניים, ועכשיו שלא הפרשת חלקו, לא היה הקב"ה בעל הבית, ואתה כהן שאין שדך עושה מה שהייתה עושה מתחילה'.

הבטחה זו בעצם מפי הקב"ה בעצמו כביכול לנותני צדקה ומעשרות הובטחה: 'הביאו את כל המעשר לבית האוצר, ובחוננו נא בזאת אמר ה' צבאות-אם לא אפתח לכם את ארובות השמים והריקותי לכם ברכה עד בלי די'.

הסתפקות ושמח בחלקו

"עשר בשביל שתתעשר" - דרש רבי יוחנן מן הפסוק: 'עשר תעשר' - המעשר מעשיר את האדם. בכוחו ובזכותו ברכה ושפע הוא מקבל בנכסיו. הרבה גוונים יש לה לעשירות. ההבטחה על העשירות אינה מתבטאת רק בהגדלת הונו ורכושו הרב של האדם.

בליקוטי מוהר"ן (תורה רכ"א) כותב: שהעשירות שחכמינו הבטיחו לאיש שמעשר, כוללת גם את מידת ההסתפקות במועט והשמחה בחלקו. "וזהו כוונת חז"ל על הפסוק: 'ובחוננו נא בזאת... עד בלי די' - עד שיבלו שפתותיכם מלומר די. כי הרי אין אדם מת וחצי תאוותו בידו, כי אם יש לו מנה רוצה מאתיים, אך לעומת זאת - המקפיד על מעשרותיו, יש לו הסתפקות במה שברשותו, וזוכה הוא לומר 'די'".

וכן עוד שם במעלת המעשר: על ידי שנותני מעשר ניצול משושים, כי השם יתברך מכסה אותו בידו ומצילו... וזה בחינת (ישעיה נ"א): 'ובצל ידי כסיתיד' שהשם יתברך מכסה עליו בצל ידו ומצילו. ויעויין בספר 'חיי מוהר"ן' (תצא) שמאריך שם בעניין הנהגות בצומות ועוד - שצויהו רבינו לרבי נתן. ובתקופה מסוימת בין הנהגות שצויהו היה בענין ההידור במצוות מעשר: "...ולשתדל ולהתאמץ בכל עוז במצווה זו בכל מה דאפשר. וגם אחר שפטר אותי מהתעניתים דברתי עמו מענין מצוה הנ"ל, ואמר לי: שאני צריך גם עתה להיזהר בזה בכל עוז...".

פניני פרשה

"ויצא יעקב מבאר שבע וילך חרנה" (כ"ח י')
"באר", רומז על הצדיק - "באר הפרוה שרים".
"שבע" בחינת שבת - צדיק. "אנת הוא שבת דכול יומי" (זוה"ק). עצם ההליכה וההתקרבות לצדיק מסיר את החרון אף. וזהו: "וילך חרנה" שהולך ומסתלק החרון אף ונמתקים הדינים והגבורות. וכמובא בספר המידות (המתקת דין מ"ח) "ע"י שבע אל הצדיק, ביאתו בעצמה יכולה להמתיק הדינים".

"והנה סלם מצב ארצה" (כ"ח ב')
ב'מדרש' שלקח י"ב אבנים כנגד י"ב שבטים שעתידים לצאת ממנו. ואפ"ל שגם בסולם זה שראה יעקב מרומז ה"ב שבטים, כי "והנה סלם מצב ארצה" (עם התיבות והכולל), בגימטריא: ה'ראשי תיבות' של שמות י"ב שבטים (עם הכולל).

"והנה סלם מוצב ארצה וראשו מגיע השמימה" (כ"ח יב')
בתיבת סלם מרומז עסק ולימוד התורה, ס' - תורה שבע"פ ששים מסכתות. מ' - תורה שבכתב - ארבעים יום שניתנה תורה. ל' - כלליות התורה שמסתיימת באות ל' "לענין כל ישראל" - הכל הולך אחר הסיום. סלם מוצב ארצה אך ראשו מגיע השמימה.

"אין זה כי אם בית אלוקים זה עשר השמים" (כ"ח יז')
אפ"ל שבתבת "שער" מרומז כל השלשה בתי מקדשות' שיבנה במקום שיעקב אבינו שכב. אות: ש' כנגד בית ראשון שנבנה ע"י שלמה. אות: ע' כנגד בית שני שנבנה ע"י עזרא הסופר. (כן אפ"ל על בנינו לאחר ע' שנים של גלות). וכן הוא במד"ר (בר"ר פס"ט ז') שיעקב אבינו ע"ה ראה בית המקדש בחורבנה - כנגד ב' בתי מקדשות. אות: ר' כנגד מה שנאמר בשיר השירים "מאתיים לנוטרים את פרוי" ויעויין במפרשים שזה סובב והולך על הגאולה העתידה בבית"מ השלישי. כן אפ"ל שהמילוי של האותיות תיבת 'שלישי' (עם האותיות והכולל) הם גימטריא 'מאתיים' אות: ר'.

"וישא יעקב רגליו וילך ארצה בני קדם" (כ"ט א)
ברש"י שנעשה קל ללכת, 'יעו"ש. ונוכל ללמוד מכאן שיש מצוה לרוץ לדבר מצוה, כמובא - שהרי הלך לחפש את זיווגו.

"ויגש יעקב ויגל את האבן מעל פי הבאר" (כ"ט י')
"אבן" רומז על לב האבן. "באר" רומז על "תורה ותפילה". תורה - אין מים אלא תורה. תפילה - עפ"י דברי הפסוק: "פתח צור ויזוב מים" (ליק"מ כ'). האבן נראית בהתחלה כמשא כבד, המניעות והקשיים נראים כאבנים וכמשלות שאי אפשר להתגבר עליהם, אולם כשניגשים רואים שיש כן בידי האדם הכוח להתגבר עליהם. כשיעקב - איש הישראלי ניגש לבאר לתורה ותפילה וחיפץ באמת

